

درسنامه آموزشی تاریخ (2) کلاس یازدهم رشته ادبیات و علوم انسانی
درس 4: امت و حکومت نبوی در مدینه

مقدمه:

10 سال پایانی از رسالت 23 ساله پیامبر در مدینه گذشت. یثرب یا مدینه محل شکل گیری حکومت اسلامی است. هجرت پیامبر از مکه به مدینه به دلیل اهمیت در بین مسلمانان مبدا تقویم قرار گرفته است.

اوضاع اجتماعی یثرب

1- یهودیان که در سده های نخستین میلادی به سبب اذیت امپراتوری روم از فلسطین به یثرب کوچیده بودند.

2- اعراب شامل دو قبیله **اوس و خزرج**

اوضاع سیاسی

* مرجع سیاسی قدرتمندی وجود نداشت.

* تداوم تفرقه و جنگ میان قبایل

* خستگی از جنگ و ستیز و قصد انتخاب عبدالله بن ابی به ریاست یثرب

اوضاع اقتصادی

کشاورزی شغل اکثر مردم بود و رفاه اقتصادی بالایی نداشتند.

تجارت یثرب برخلاف مکیان چندان گسترده نبود.

اوضاع اعتقادی

بت پرستان که اکثریت داشتند. **یهودیان** که ساکن یثرب بودند و اطلاعاتی در باره تاریخ پیامبران الهی در میان مردم پخش کرده بودند.

ارتباط مردم یثرب با رسول خدا

دیدار اول در سال 11 بعثت به هنگام حج که شش نفر بودند، اتفاق افتاد. بدنبال آن پیمان **عقبه ی اول** در سال دوازده بعثت بسته شد. در این پیمان دوازده نفر با پیامبر بیعت کردند.

مفاد پیمان شرک نورزیدن راهزنی نکردن و... بود. پیمان عقبه ی دوم در سال سیزده بعثت هفتاد و سه مرد و دو زن پیمان بستند که از پیامبر در جنگ و صلح دفاع کنند.

هجرت پیامبر و پیروانش از مکه به مدینه

به دنبال پیمان عقبه ی دوم پیامبر به مسلمانان فرمان داد که به یثرب مهاجرت کنند.

پس از آن تا هنگام فتح مکه (سال هشت هجری) هجرت به مدینه و ترک نکردن آن یکی از شروط بیعت با پیامبر بود.

هجرت پیامبر

پیامبر پس از آگاهی از دسیسه ی مشرکان در دارالندوه برای کشتن خود تصمیم گرفت مخفیانه به سوی یثرب حرکت کند. **نکته:** علت مهاجر پیامبر آگاهی از دسیسه ی مشرکان نبود؛ بلکه تنها پس از این اتفاق، تصمیم به عملی کردن آن گرفت.

سکونت مهاجران در مدینه

مسلمانان پس از هجرت به دو گروه تقسیم شدند.

1. انصار: مسلمانان اهل مدینه که در منازل خویش پذیرای مسلمانان مهاجر شدند.

2. مهاجران: مسلمانانی که به همراه پیامبر از مکه به مدینه مهاجرت کردند. ایشان در زمین های فاقد صاحب که پیامبر به آن ها داد یا زمین های اهدایی از سوی انصار برای خود خانه ساختند.

ساخت مسجد: پیامبر اندکی پس از ورود به مدینه با همراهی همگی مسلمانان در قطعه زمین خریداری شده از دو یتیم مسجدی بنا کرد و اتاق های کوچکی در کنار آن برای سکوت خویش در نظر گرفت.

اهل صفة: برخی مهاجران بی بضاعت بودند که در جوار مسجد اقامت گزیدند. اینان به دلیل هم جواری با پیامبر ارتباط نزدیک تری با ایشان برقرار کردند.

تشکیل امت و حکومت نبوی

پیامبر پس از هجرت به منظور: 1. ایجاد همبستگی میان مهاجران و انصار. 2. همزیستی مسالمت آمیز ساکنان مدینه. 3. تامین امنیت در شهر اقدام های مهمی به شرح زیر انجام داد:

1. پیمان برادری، تحکیم وحدت دینی

2. پیمان نامه عمومی مدینه

هدف: متحد ساختن مدینه از نظر سیاسی و نظامی و برقراری امنیت

مفاد: تعیین حقوق و مسئولیت های مسلمانان و غیر مسلمانان و چگونگی ارتباط آنها با یکدیگر

دشمنان حکومت نوپای اسلامی

1. مشرکان

الف) جنگ بدر (پیروزی مسلمانان)

ب) جنگ احد (شکست مسلمانان)

ج) خندق/احزاب (ناکامی مشرکان)

نکته: هر سه جنگ غزوه بوده چون پیامبر شخصا در آن ها حضور داشت.

2. منافقان رهبر این دسته عبدالله بن ابی بود.

3. یهودیان

پایان دادن به تداوم توطئه آنان و جریان تغییر قبله از بیت المقدس به مکه

گسترش و تحول امت و حکومت پیامبر

صلح حدیبیه و پیامدهای آن: سال 6 هجرت حرکت مسلمانان برای انجام مراسم حج و ممانعت مشرکان که منجر به انعقاد صلح حدیبیه گردید. متارکه جنگ به مدت 10 سال. نتیجه دعوت سران دولت های بزرگ به اسلام

فعالیت :

بررسی شواهد و مدارک

بندهایی از پیمان صلح حدیبیه را بخوانید و استدلال نمایید که چرا آثار و نتایج آن ها به سود مسلمانان بود.

به مدت ده سال بین قریش مکه و یاران محمد (ص) ، متارکه ی جنگ خواهد بود.

از سال بعد، هر کس از یاران محمد (ص) که به قصد حج یا عمره و یا تجارت به مکه آید، جان و مالش در امان است.

هر کس می خواهد به محمد (ص) بپیوندد و با او هم پیمان شود، چنان کند و هر کس می خواهد به قریش بپیوندد و با ایشان هم پیمان شود، چنان کند.

فتح مکه

سال 8 هجرت پیامبر بدلیل نقض پیمان حدیبیه عازم مکه شد. به دنبال آن از مشرکان اعلام برائت شد.

حجه الوداع: در سال دهم هجرت پیامبر در جریان مراسم حج در غدیر خم حضرت علی (ع) را بعنوان جانشین خود انتخاب کرد. رحلت پیامبر 28 صفر سال 11 در مدینه

روش حکومت داری حضرت محمد(ص)

سپاه و امور نظامی: ساده و فاقد سلسله مراتب گسترده و مسجد پایگاه حکومتی و مشورت در امور مهم

تعلیم و تربیت و اهمیت آن در جریان اسیران جنگ بدر

منابع مالی

الف) غنایم جنگی ب) زکات ج) جزیه

خلق و خوی رسول خدا: خنده رویی، مهربان، اهل مدارا و پاک‌ی و نطافت ...

پرسش های نمونه:

- 1- به نظر شما چرا بعد از فتح مکه، شرط مهاجرت به مدینه از شروط بیعت و مسلمانی برداشته شد؟
- 2- هدف رسول خدا از برقراری پیوند برادری میان مسلمانان چه بود؟ و این اقدام چه نتایج عاطفی و اجتماعی داشت؟
- 3- سه مورد از اقدامات منافقان را در مدینه علیه پیامبر و مسلمانان فهرست کنید.
- 4- منابع درآمد حکومت اسلامی در زمان پیامبر را نام برده و شیوه تأمین و توزیع هر یک از آن ها را ذکر کنید.
- 5- مآخذی را که در این درس به آن ها استناد شده است، فهرست و در دو بخش منابع و تحقیقات طبقه بندی نمایید.

تکلیف جلسه بعد:

تحقق کنید که علت تغییر نام یثرب به مدینه النبوی چه بوده است؟

پایان

تهیه شده توسط خلیل عینکی ملکی گروه تاریخ استان آذربایجان شرقی

کانال تخصصی تاریخ من @tarikheman3